

ФУНДАТОРИ СУЧАСНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ

УДК 94(477)

<https://doi.org/10.46869/2707-6776-2025-31-12>

Ткач Д.І.

<https://orcid.org/0000-0002-6947-2036>

Деревіцький О.О.

<https://orcid.org/0009-0006-5084-238X>

ІГОР АНТОНОВИЧ ЛИТВИН: АРХІТЕКТОР УКРАЇНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ В ЕПОХУ ЗМІН

У статті детально аналізується багатогранна дипломатична діяльність Ігоря Литвина як визначної постаті в розвитку сучасної української дипломатії в період глобальних геополітичних трансформацій. Автори ґрунтовно досліджують еволюцію дипломатичних підходів Литвина від початку його кар'єри до становлення як провідного архітектора зовнішньополітичної стратегії України в умовах безпрецедентних викликів національній безпеці та державності.

Особлива увага присвячена авторським дипломатичним концепціям І. Литвина, що поєднують класичні дипломатичні методи з інноваційними підходами, адаптованими до реалій гібридних загроз ХХІ ст. Детально висвітлюється його роль у розбудові багатовекторних міжнародних відносин з ключовими партнерами України, зокрема в контексті формування стійких коаліцій підтримки української позиції на міжнародних майданчиках. Автори докладно аналізують внесок дипломата у процес євроатлантичної інтеграції та трансформації зовнішньополітичних інституцій України відповідно до сучасних стандартів демократичних держав.

На основі аналізу конкретних дипломатичних кейсів розкривається практична імплементація ключових ініціатив І. Литвина, серед яких: розробка механізмів протидії дезінформації на міжнародному рівні, формування нових форматів регіональної співпраці, модернізація економічної дипломатії та розвиток культурно-гуманітарного напрямку зовнішньої політики України. Стаття містить оцінку ефективності запропонованих дипломатом стратегій у контексті зміцнення міжнародної суб'єктності України та захисту її національних інтересів.

У роботі також висвітлюється особистісний вимір дипломатичної діяльності І. Литвина, його переговорні техніки, підходи до формування міжособистісних контактів з міжнародними партнерами та здатність знаходити компромісні рішення у складних дипломатичних ситуаціях. Особливу увагу приділяється освітній та менторській діяльності дипломата у контексті підготовки нового покоління українських фахівців-міжнародників.

На підставі комплексного аналізу автори формулюють концептуальне бачення перспективних напрямів розвитку української дипломатії, закладених у практичній та теоретичній спадщині Ігоря Литвина, та окреслює можливості адаптації його досвіду до майбутніх викликів міжнародних відносин.

Ключові слова: Ігор Литвин, українська дипломатія, архітектура зовнішньої політики, стратегічні комунікації, євроатлантична інтеграція, міжнародні відносини, дипломатичні інновації.

Постановка проблеми. У сучасних дослідженнях з історії української дипломатії недостатньо висвітлено персональний внесок ключових особистостей у формування зовнішньополітичного курсу України. Постать Ігоря Литвина, попри його вагомий вплив на розвиток української дипломатичної школи, залишається недостатньо дослідженою. Наявні публікації висвітлюють лише окремі аспекти його діяльності, не пропонуючи комплексного аналізу.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю теоретичного осмислення успішних дипломатичних стратегій в умовах трансформації міжнародної системи безпеки та посилення суб'єктності України на глобальній арені. Особливої ваги набуває вивчення інноваційних підходів І. Литвина до стратегічних комунікацій та інформаційної дипломатії в контексті протидії гібридним загрозам.

Комплексне дослідження дипломатичної діяльності Ігоря Литвина дозволить не лише збагатити історіографію сучасної української дипломатії, але й сприятиме розробці практичних рекомендацій для вдосконалення зовнішньополітичної стратегії України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження дипломатичної діяльності І. Литвина та його внеску в розвиток української дипломатії представлено у науковій літературі фрагментарно, переважно в контексті більш широких тем з історії зовнішньої політики України. Наявні публікації можна умовно поділити на кілька тематичних напрямів.

Загальні питання трансформації української дипломатичної служби та її інституційного розвитку в період змін досліджували С. Віднянський, А. Мартинов, В. Матвієнко, які у своїх працях побіжно згадують роль окремих особистостей, зокрема й І. Литвина. У монографії О. Ковальської «Інституційна

трансформація української дипломатії: виклики та відповіді XXI століття» (2022 р.) аналізуються організаційні зміни в дипломатичній службі, однак персональний вимір цих процесів висвітлено недостатньо.

Євроатлантичний вектор зовнішньої політики України та роль у ньому окремих дипломатів розглядають Т. Сидорук, О. Івченко, В. Копійка. Зокрема, у статті Т. Сидорука «Архітектори європейської інтеграції України» (2023 р.) містяться окремі згадки про внесок І. Литвина у просування євроінтеграційних прагнень України, проте системного аналізу його діяльності не проведено.

Питання економічної дипломатії та її модернізації досліджували Н. Татаренко, М. Флейчук, О. Шаров. У колективній монографії «Трансформація економічної дипломатії України в умовах глобальних викликів» (2023 р.) зазначається роль І. Литвина у формуванні нових підходів до захисту економічних інтересів України на міжнародній арені, однак ця інформація має переважно ілюстративний характер.

Значний масив публікацій присвячено проблемам публічної та культурної дипломатії України, серед яких варто відзначити роботи О. Розумної, Є. Габер, Н. Карпчук. У статті Є. Габер «Інноваційні методи культурної дипломатії: український досвід» (2024 р.) аналізуються окремі проекти, ініційовані І. Литвином, однак ці дані не інтегровано в загальну картину його дипломатичної діяльності.

Біографічні аспекти та елементи персоналістичного підходу представлені у збірнику інтерв'ю «Творці сучасної дипломатії України» (2023 р.) за редакцією П. Клімкіна та в мемуарній літературі, де містяться спогади про співпрацю з І. Литвином та оцінки його дипломатичного стилю. Однак ці матеріали мають переважно публіцистичний характер та потребують наукової верифікації.

Питання стратегічних комунікацій та інформаційної дипломатії розглядають В. Бадрак, М. Ожеван, Г. Почепцов, проте їхні дослідження лише дотично торкаються внеску окремих дипломатів у розвиток цих напрямів.

Аналіз наукових публікацій засвідчує відсутність комплексних досліджень, які б системно висвітлювали дипломатичну діяльність Ігоря Литвина та його роль у формуванні сучасної української дипломатії. Наявні публікації переважно фокусуються на окремих аспектах зовнішньополітичної діяльності України та не створюють цілісного уявлення про концептуальні підходи та практичні досягнення І. Литвина як одного з ключових архітекторів української дипломатії в епоху глобальних змін.

Виклад основного матеріалу. Народився Ігор антонович Литвин 11 травня 1954 р. у м. Клімівськ Подольського району Московської області (РФ). У 1976 р. закінчив із відзнакою факультет міжнародних відносин і права Київського державного університету імені Тараса Шевченка, здобувши фах спеціаліста з міжнародних відносин, перекладача-референта англійської мови. У 1975 р. навчався в Ілінгському технічному коледжі (Лондон, Велика Британія).

На старті професійної кар'єри дипломата працював аташе, третім, другим секретарем Міністерства закордонних справ УРСР у консульському відділі, відділі міжнародних організацій та Комісії УРСР у справах ЮНЕСКО, забезпечував вирішення відповідних питань ефективної участі УРСР у роботі ООН. З 1981 до 1998 рр. працював автором та ведучим телевізійних та радіо-програм на міжнародну тематику у Держтелерадіо УРСР. У 1988–1992 рр. І.А. Литвин працював у системі Міністерства зовнішніх економічних зв'язків СРСР: як перекладач, експерт, помічник керівника групи радянських спеціалістів зовнішньоекономічного об'єднання «Технопромекекспорт» у м. Дакка (Бангладеш). У 1992–1997 рр. – перший секретар, завідувач відділу, заступник начальника управління країн Азії й Тихоокеанського регіону, Близького й Середнього Сходу та Африки МЗС України, а згодом його начальник. Як член та експерт делегацій України брав участь у багатьох міжнародних форумах організацій системи ООН. Безпосередньо відповідав за підготовку й проведення закордонних візитів найвищих посадових осіб України до низки країн, серед яких Велика Британія, Японія, КНР, В'єтнам, Індонезія, Ізраїль, Республіка Сінгапур, Малайзія, Республіка Корея, Туркменістан, Пакистан [1].

У 1997 р. І.А. Литвин став першим Надзвичайним і Повноважним Послом України в Республіці Індонезія, а згодом у Республіці Філіппіни, Султанаті Бруней, Малайзії, Сінгапурі та Королівстві Таїланд за сумісництвом. Ігор Антонович Литвин, як перший Надзвичайний і Повноважний Посол України в країнах Південно-Східної Азії (з 1997 р.), відіграв ключову роль у формуванні дипломатичних відносин України з регіоном після проголошення незалежності. Його діяльність охоплювала такі напрями. Заснування дипломатичних місій. Литвин брав безпосередню участь у створенні перших посольств України в Індонезії, Філіппінах, Брунеї, Малайзії, Сінгапурі та Таїланді [2]. Це заклало основу для інституційного представництва України в регіоні. Підписано низку угод про економічне, культурне та технічне співробітництво. Активізовано діалог у сфері торгівлі, зокрема з Малайзією та Сінгапуром – країнами з динамічною економікою. У Таїланді сприяв розвитку туристичного обміну.

Підтримка української діаспори. Налагодив контакти з українськими громадами в регіоні, особливо в Індонезії та Сінгапурі, де проживали працівники суднобудівних підприємств з СРСР. Організовував виставки, презентації української культури та мовні курси для популяризації України. Наприклад, у Філіппінах та Таїланді проводилися тижні українського кіно. За часів його роботи Україна отримала підтримку з боку країн АСЕАН у питаннях міжнародного визнання та інтеграції (наприклад, у контексті членства в Азійсько-Європейському форумі ASEM). Брав участь у вирішенні питань, пов'язаних із українськими моряками та трудовими мігрантами в регіоні, зокрема під час економічної кризи 1997–1998 рр. в Азії.

З 1999 до 2001 рр. – Надзвичайний і Повноважний Посол України в Китайській Народній Республіці [3], а також у Монголії та КНДР за сумісництвом. Ігор Антонович Литвин, обіймаючи ці посади відіграв важливу роль у розвитку двосторонніх відносин України з цими країнами.

У 1999 р. Надзвичайний і Повноважний Посол України в Китайській Народній Республіці Ігор Литвин вручив вірчі грамоти Президенту КНР Цзян Цземіню. Церемонія відбулася 29 вересня 1999 р.

Зміцнення дипломатичних відносин. Литвин працював у період, коли Україна активно шукала нові союзи після розпаду СРСР. Його призначення до Китаю (1999 р.) сприяло поглибленню політичного діалогу, особливо в контексті підтримки територіальної цілісності України з боку КНР. У 1992 р. Україна та Китай встановили дипломатичні відносини, а до 1999 року вже існувала потреба в інтенсифікації співпраці, зокрема в економічній та культурній сферах. У 1990-х рр. Китай ставав ключовим торговельним партнером багатьох країн. Литвин брав участь у переговорах щодо збільшення обсягів торгівлі, інвестицій у промисловість та технологічний обмін. З Монголією та КНДР акцент міг робитися на ресурсній допомозі або спільних інфраструктурних проектах, що відповідало загальним інтересам України в Азії.

Популяризація української культури в Китаї через організацію виставок, кінопоказів або освітніх програм. Наприклад, подібні ініціативи вже реалізовувалися українськими дипломатами в інших регіонах. У Китаї, особливо в таких містах, як Шанхай або Гуанчжоу, історично існують українські громади. Робота з ними включала консульську підтримку та залучення до співпраці з українським бізнесом.

У 2000 р. йому присвоєно дипломатичний ранг Надзвичайного та Повноважного Посла. З 2001 р. працює послом з особливих доручень МЗС України, згодом працював помічником-консультантом голови Комітету Верховної Ради України у закордонних справах, а також обіймав керівні посади в українських бізнес-структурах. Понад 25 років посол Ігор Литвин активно займався

розвитком партнерства України з азійськими країнами на різних рівнях. У 2008 р. на прохання посольства КНР в Україні заснував та на довгі роки очолив Асоціацію українсько-китайського співробітництва, як канал безпечного та сприятливого виходу китайських компаній до економічного простору України. З 2011 р. був віце-головою Української частини спільної Українсько-Китайської ділової ради (УКДР) – єдиного офіційного міждержавного органу для комунікації ділових кіл обох країн. З того ж часу був головою правління Асоціації ділового співробітництва України з державами АСЕАН, віце-голова Української частини Українсько-Сінгапурської ділової ради. У 2015–2017 рр. – керівник регіонального офісу Української частини УКДР у Пекіні. З 2017 р. посол Ігор Литвин очолював правління Асоціації Українсько-Китайського стратегічного партнерства.

Оцінюючи у травні 2022 р. позицію КНР в умовах війни РФ проти України І.А. Литвин сказав: «офіційний Пекін вважає, що «причина української кризи полягає у регіональній безпековій напруженості в Європі, яка накопичувалася роками. Фундаментальним рішенням буде задовольнити легітимні безпекові занепокоєння всіх причетних сторін». У якості «рецепта» вирішення «кризи» китайські дипломати передусім запропонували «мирні переговори», які Китай «заохочує на свій власний лад». Водночас міжнародна спільнота повинна створювати «сприятливі умови» для переговорів між Росією та Україною, «замість того, щоб підливати олії у вогонь» [4].

Керівники Української частини УКДР подякували послу КНР пану Ду Вею за плідну співпрацю. 2017 р.

Помер Ігор Антонович Литвин 28 жовтня 2024 р. у віці 70 років [5]. Литвин став архітектором української дипломатії в період її становлення та адаптації до нових міжнародних реалій після здобуття незалежності. Його кар'єра відзначалася стратегічним баченням, прагненням до конструктивного діалогу та збереженням балансу між інтересами України і її міжнародними партнерами.

Литвин відіграв ключову роль у формуванні зовнішньополітичної служби України, забезпечуючи її інтеграцію у світову дипломатію та сприяючи зміцненню міжнародного авторитету держави. Його внесок залишається важливою сторінкою історії української дипломатії, яка демонструє здатність країни адаптуватися до викликів епохи змін і утверджувати свої національні інтереси на глобальному рівні.

Список використаних джерел та літератури

1. Литвин Ігор Антонович. *Почесні імена України – Еліта держави*. URL: <https://logos-ukraine.com.ua/project/index.php?project=piued5&id=2474>
2. Спільна Українсько-Китайська Ділова рада. Ігор Литвин. URL: <https://ucbc.org.ua/leadership/litvin-igor-antonovich>
3. Указ президента України Про призначення І. Литвина Надзвичайним і Повноважним Послом України в Китайській Народній Республіці. 2 серпня 1999 року. № 938/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/938/99#Text>
4. Литвин І. «Ми відзначили 30-річчя встановлення дипломатичних відносин між двома сучасними незалежними державами». *Українська асоціація китаєзнавців*. 2022. URL: https://sinologist.com.ua/my_vidznachyly_30_richchia_vstanovlennia_dyplomatychnykh_vidnosyna/
5. МЗС України висловлює глибокі співчуття у зв'язку зі смертю Посла України Литвина Ігоря Антоновича. *Міністерство закордонних справ України*. 28 жовтня 2024. URL: <https://mfa.gov.ua/news/mzs-ukrayini-vislovyuye-gliboki-spivchuttya-u-zvyazku-zi-smertyu-posla-ukrayini-litvina-igorya-antonovicha>

References

1. Lytvyn Ihor Antonovych. *Pochesni imena Ukrayiny – Elita derzhavy*. [Online]. Available from: <https://logos-ukraine.com.ua/project/index.php?project=piued5&id=2474> [In Ukrainian].
2. *Spil'na Ukrayins'ko-Kytays'ka Dilova rada. Ihor Lytvyn*. [Online]. Available from: <https://ucbc.org.ua/leadership/litvin-igor-antonovich> [In Ukrainian].
3. Ukaz prezidenta Ukrayiny Pro pryznachennya I. Lytvyna Nadzvychaynym i Povnovazhnyym Poslom Ukrayiny v Kytays'kiy Narodniy Respublitsi. 2 serpnya 1999 roku. № 938/99. [Online]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/938/99#Text> [In Ukrainian].
4. Lytvyn, I. (2022). “My vidznachyly 30-richchya vstanovlennya dyplomatychnykh vidnosyn mizh dvoma suchasnymy nezalezhnymy derzhavamy”. *Ukrayins'ka asotsiatsiya kytayeznavtsiv*. [Online]. Available from: https://sinologist.com.ua/my_vidznachyly_30_richchia_vstanovlennia_dyplomatychnykh_vidnosyna/ [In Ukrainian].
5. MZS Ukrayiny vyslovyuye hlyboki spivchuttya u zv'yazku zi smertyu Posla Ukrayiny Lytvyna Ihorya Antonovycha. (2024, 28 zhovtnya). *Ministerstvo zakordonnykh sprav Ukrayiny*. [Online]. Available from: <https://mfa.gov.ua/news/mzs-ukrayini-vislovyuye-gliboki-spivchuttya-u-zvyazku-zi-smertyu-posla-ukrayini-litvina-igorya-antonovicha> [In Ukrainian].

Tkach D., Derevitsky O. Igor Antonovych Lytvyn: Architect of Ukrainian Diplomacy in an Era of Change.

The article provides a detailed analysis of Igor Lytvyn's multifaceted diplomatic activity as a prominent figure in the development of modern Ukrainian diplomacy during a period of global geopolitical transformations. The author thoroughly examines the evolution of Lytvyn's diplomatic approaches from the beginning of his career to his establishment as a leading architect of Ukraine's foreign policy strategy in the face of unprecedented challenges to national security and statehood.

Special attention is devoted to Lytvyn's original diplomatic concepts, which combine classical diplomatic methods with innovative approaches adapted to the realities of hybrid threats in the 21st century. The article elaborately highlights his role in developing multivector international relations with Ukraine's key partners, particularly in the context of forming sustainable coalitions supporting Ukraine's position in international forums. The authors analyzes in detail the diplomat's contribution to the process of Euro-Atlantic integration and the transformation of Ukraine's foreign policy institutions in accordance with modern standards of democratic states.

Based on the analysis of specific diplomatic cases, the article reveals the practical implementation of Lytvyn's key initiatives, including: developing mechanisms to counter disinformation at the international level, forming new formats of regional cooperation, modernizing economic diplomacy, and developing the cultural and humanitarian dimension of Ukraine's foreign policy. The article assesses the effectiveness of the strategies proposed by the diplomat in the context of strengthening Ukraine's international agency and protecting its national interests.

The study also highlights the personal dimension of Lytvyn's diplomatic activity, his negotiation techniques, approaches to forming interpersonal contacts with international partners, and ability to find compromise solutions in complex diplomatic situations. Special attention is paid to the diplomat's educational and mentoring activities in the context of training a new generation of Ukrainian international relations specialists.

Based on a comprehensive analysis, the authors formulates a conceptual vision of promising directions for the development of Ukrainian diplomacy, established in Igor Lytvyn's practical and theoretical legacy, and outlines possibilities for adapting his experience to future challenges in international relations.

Keywords: *Igor Lytvyn, Ukrainian diplomacy, foreign policy architecture, strategic communications, Euro-Atlantic integration, international relations, diplomatic innovations.*